

L'ACTUACIÓ DE JUAN MARCH A MALLORCA

Per SEBASTIA SERRA BUSQUETS

En el col·loqui de Història Social de Pau l'any 1982 vaig presentar una primera aproximació a aquest tema si bé concretava més els aspectes de la transició de la Dictadura a la Segona República. El col·loqui de Pau estava dedicat al caciquisme a l'Estat Espanyol a l'època contemporània i vaig pensar que el tractament de Juan March des de Mallorca seria tal vegada interessant, ja que a la historiografia mallorquina el tractament que se li ha donat és més bé minvat.

En parlar de March partim d'una sèrie d'estudis específics damunt la seva persona com puguin ser:

BENAVIDES, Manyel: "El último pirata del Mediterráneo". Ed. Roca, México, 1975.

GARRIGA, Ramón: "Juan March y su tiempo". Ed. Planeta, Barcelona, 1976.

DIAZ NOSTY, Bernardo: "La irresistible ascensión de Juan March". Ed. Sedmay, Madrid, 1977.

A més a més trobam abundoses referències a l'obra de Pere Gabriel, "El Moviment Obrer a Mallorca", Ed. Curial, Barcelona, 1973. I també trobam referències a tot un conjunt d'obres generals, tant de Història de Mallorca com dels Països Catalans, i també de l'Estat Espanyol.

Malgrat aquestes referències bibliogràfiques pensam que manca una concreció respecte a la seva actuació a Mallorca als anys en que el seu potencial econòmic era importantíssim, si bé la conjuntura política amb l'arribada de la Segona República, el 14 d'abril de 1931, no li fou favorable i malgrat acceptàs formalment el nou règim, relativament aviat fou empresonat, arribà a fugir de la presó i ajudà primer a la unificació de les dretes, per tal de que poguessin guanyar les eleccions de 1933 i 1936, i després a l'aixecament militar.

Les fonts utilitzades per poder estudiar l'actuació de March són molt diverses i a la vegada insuficients. La insuficiència més notable és el no haver pogut consultar

l'arxiu March. A través de diversos arxius municipals hem pogut seguir actuacions de diversos regidors del seu partit, anomenat Partido Liberal abans de la República, i amb el nou règim, Partido Republicano de Centro. A través del Archivo Histórico Nacional, de Madrid, hem pogut detectar alguns problemes entre March i les autoritats del nou règim aquí a Mallorca. Ens manca aprofundir el coneixement de les seves participacions com accionista de nombroses empreses. A través de les memòries comercials de la Càmera de Comerç, hem treballat els balanços de la Banca March, des de l'any 1926 fins l'any 1936, època en que la dita banca era personal; serà societat anònima a partir dels anys 40.

A través de la premsa i d'octavetes hem conegut molts d'aspectes, si bé a vegades amb molta de complexitat. Hem seguit la seva publicació, "El Día"; publicacions antiverguistes com "Foch y Fum", "Copeo", "Ciudadanía", "República", "El Obrero Balear", "Cultura Obrera", "Nuestra Palabra", "Antorxa"...

Una actitud política antiverguista l'any 1931 fou la dels regionalistes, i la trobam a través de la seva publicació "La veu de Mallorca". Però a partir de l'any 32 l'actitud regionalista va canviar i es va produir una unitat de tots els grups de dretes, o pràcticament tots, inclosos els del Partit Regionalista.

La Història Oral ens ha servit per acumular molta informació i a la vegada molt valuosa.

El poder econòmic de March els anys trenta era molt important, tan a Mallorca com a l'Estat Espanyol, com a diversos llocs del món. Pensam que ja era llunyana l'època de contrabandista que li havia servit per acumular una gran riquesa, a través de la qual va comprar nombrosos terrenys, va continuar amb la importació i exportació de productes agrícoles i ramaders i va adquirir la Transmediterrània, participà en els negocis del tabac, també

ALS ANYS TRENTA*

participà a fàbriques d'electricitat i d'abonaments químics...

Cal reiterar les seves bases econòmiques en el contraband i en la seva originària funció de mercader. També cal insistir en que fou des de Mallorca que inicià, potència i controlà el seu immens poder econòmic.

Pensam que el seguiment de l'activitat de la seva banca és prou significativa i sobretot representa una maldades a la seva activitat capitalista, tenint especial incidència la seva actuació a diversos àmbits econòmics com les parcel·lacions de terrenys, la intervenció a la indústria... Es significatiu que des del principi la Banca March actuàs, a més de Ciutat, en els principals nuclis de població, industrials i agrícoles, com Felanitx, Inca, Lluçmajor, Manacor i Sa Pobla.

L'actuació política de March ja quedà reflectida amb el que hem dit de unificació de les dretes, si bé pensam que la culminació de la seva actuació personal fou quan es celebraren les eleccions per a formar part del tribunal de garanties constitucionals, el setembre de 1933. Votaren tots els regidors dels ajuntaments i March, que estava empresonat, fou elegit, obtenint 420 vots dels 796 regidors de les Illes Balears.

Les polèmiques respecte a aquest fet foren molt nombroses. Els socialistes del P.S.O.E. l'acusaren d'implacions amb Mussolini i Hitler. Acusaren als regionalistes d'haver-se juntat amb March per qüestions econòmiques.

Malgrat les aferrissades crítiques dels socialistes, cal tenir present el que comentava la publicació més crítica i a la vegada amb més incidència entre la població: "Foch y Fum". Es Mascle Ros, propietari de la publicació, afirmava que els socialistes del P.S.O.E. no tenien les mans netes ja que l'any 1924 havien acceptat la Casa des Poble, i a la vegada havia afirmat el 1 de novembre de 1933 que calia oposar-se a la candidatura d'en Verga pel fet d'estar empresonat.

El fet de la perllongada presó de Juan March fou un punt llargament debatut a diversos medis de comunicació. "La Razón", "periódico político republicano independiente", inicià una forta campanya l'estiu de l'any 33, per tal de que se donàs la llibertat provisional a Juan March i mentres, se preparàs el judici. A més de la petició formal se insistí molt en que no hi havia argument perquè estàs empresonat Juan March, i també contra la seva expulsió del Parlament. Les obres de "caritat" de'n Verga foren ampliament divulgades, una vegada i una altra: sanatori de Caubet, Casa des Poble...

"Foch y Fum" insistia en la necessitat de que se'l jutjàs ràpidament i que no se demoràs més la tramitació de l'expedient judicial.

Els socialistes, en un llarg document repartit en mà a Ciutat, i signat el 31 d'agost de 1933, exposaren totes les seves raons respecte a l'actitud del govern per tenir empresonat a Juan March i calificaren d'atac a la República la campanya que s'havia desfeta en favor de la llibertat de March. Acabaven per afirmar que tots aquests sectors que defensaven a March havien de ser controlats o esclafarien la República.

Les polèmiques varen esser molt dures i se perllongaren molt de temps.

Manca treballar tota una sèrie d'aspectes que encara només comencen a estar esbrinats. Cal insistir en la necessitat de la consulta de l'arxiu March, arxius particulars i tal vegada se pugui acabar el que ja està començat per Pere Carlos respecte al Registre Mercantil.

* Aquest es el resum de la comunicació que vaig presentar a Les Segones Jornades d'Estudis Històrics Locals del mes de novembre de 1982, organitzades per l'Institut d'Estudis Balearics.